

Angelika Simińska

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

RYZIKO W BADANIU SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

Wprowadzenie

W rozwijającym się systemie gospodarczym rachunkowość, aby zachować uniwersalność względem podmiotów ją stosujących, pozostawia w swoim zakresie wiele sfer niedostatecznie określonych pod względem interpretacyjnym, jak również mnogość alternatywnych rozwiązań dopuszczalnych w zakresie ustawy ją regulującej. Oznacza to, że jedno zdarzenie gospodarcze można odzwierciedlić w księgach rachunkowych na wiele różnych sposobów, z pozoru poruszając się w granicach prawa.

Słowa „z pozoru” nie zostały użyte przypadkowo, ponieważ zgodnie z Ustawą o rachunkowości jednostki są zobowiązane stosować przyjętą przezeń politykę rachunkowości w sposób rzetelnie i jasno przedstawiający ich sytuację majątkową i finansową, ujmując zdarzenia gospodarcze zgodnie z ich treścią ekonomiczną¹. Niestety niejednokrotnie służby księgowe starają się „(...) przedstawić obraz jednostki nie tyle zgodnie z prawdą, ile z oczekiwaniami zarządzających, zwłaszcza w zakresie wyniku finansowego”². Zjawisko to jest na tyle powszechne, że zyskało już wiele naukowych i publicystycznych określeń jak *earnings management*, kreatywna rachunkowość (w sytuacji gdy jednostka lawiruje w granicach prawa), czy też agresywna rachunkowość (gdy je przekracza).

Nie powinien dziwić więc fakt, że podmioty inwestujące swój kapitał chcą uzyskać pewność, że przedstawiane im dane są faktycznym odwzorowaniem sytuacji finansowej zasilonej jednostki, a powierzony przezeń kapitał nie został sprzeniewierzony³. Między innymi dla zaspokojenia ich potrzeb powstała insty-

¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. 2013, poz. 330: art. 4, ust. 1-2.

² P. Gut: Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006, s. XIV.

³ C. Jones: Auditing Criminal Justice. „Journal of Criminology” 1993, Vol. 33, No. 2, s. 187.

tucja badania sprawozdania finansowego. Jednak biorąc pod uwagę dynamikę zachodzących zmian w gospodarce i zróżnicowanie działalności nie tylko pomiędzy różnymi jej gałęziami, ale między poszczególnymi przedsiębiorstwami w ramach każdej z nich, badanie wiarygodności i rzetelności sprawozdania finansowego jest znacznie utrudnione i wymaga od audytora całościowego zrozumienia jednostki i procesów zachodzących zarówno w niej samej, jak i w jej otoczeniu.

Celem artykułu jest wskazanie zagrożeń realizacji audytu finansowego oraz możliwych ryzyk z tym związanych. Przystępując do badania, biegły rewident ma na celu „(...) uzyskanie racjonalnie uzasadnionej pewności, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnych nieprawidłowości spowodowanych błędem lub oszustwem”⁴. Oznacza to, że wydana na podstawie audytu opinia nie jest orzeczeniem o absolutnym braku błędów w zakresie ujawnianych tam informacji, lecz pozwala na stwierdzenie, że nie ma w nim błędnych danych, które w istotny sposób wpływają na finansowy obraz jednostki. Ryzykiem badania sprawozdania finansowego określa się więc ziszczenie faktu, że w sprawozdaniu finansowym znajdują się istotne nieprawidłowości (tzw. ryzyko istotnej nieprawidłowości – RIN) i nie zostaną zdiagnozowane podczas jego badania (tzw. ryzyko przeoczenia – RP)⁵.

1. Ryzyka w przeprowadzeniu audytu finansowego

1.1. Ryzyko istotnej nieprawidłowości

Ryzyko istotnej nieprawidłowości (RIN) stanowi z kolei funkcję dwóch ryzyk, na które audytor nie ma wpływu, natomiast w swojej pracy nieustannie musi je mieć na uwadze: ryzyko nieodłączne (RN) i ryzyko kontroli wewnętrznej (RK).

Ryzykiem nieodłącznym określa się ryzyko, którego nie sposób ze sprawozdania finansowego wyeliminować. Jest ono związane zarówno z działalnością podmiotu, jego uwarunkowaniami na rynku, jak i rodzajem salda i grupą transakcji. Stanowi ono odzwierciedlenie podatności salda lub grupy transakcji na istotną nieprawidłowość i może wynikać z charakteru działalności jednostki i warunków, w jakich ta działalność jest prowadzona oraz z celów i postawy kierownictwa (potrzeby osiągnięcia przez jednostkę pozytywnych wyników, nacisków na kierownictwo w tym zakresie). Szczególną przyczyną występowania

⁴ A.J. Konopacki: Ryzyko badania w rewizji sprawozdań finansowych. Procedury szacowania i dokumentowania. Krajowa Izba Biegłych Rewidentów, Warszawa 2008, s. 13.

⁵ J. Pfaff: Rewizja finansowa. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2011, s. 85.

tego ryzyka są – oprócz błędów – oszustwa. Głównymi czynnikami, jakie należy wziąć pod uwagę przy badaniu ryzyka nieodłącznego są:

- doświadczenie i wiedza kierownictwa (w tym jego rotacja) oraz jej wpływ na jakość sprawozdania finansowego,
- powiązanie wysokości wynagrodzenia kierownictwa z osiąganymi wynikami oraz czynniki presji zewnętrznej (np. udział w przetargach, w których zwycięzca jest wybierany m.in. na podstawie analizy jego sytuacji finansowej),
- złożoność transakcji występujących w badanym okresie oraz konieczność dokonywania wyceny istotnych składników majątku poprzez oszacowanie ich wartości,
- sfinalizowanie nietypowych i złożonych transakcji u schyłku roku bilansowego.

Przy badaniu tego rodzaju ryzyka należy również zwrócić szczególną uwagę na transakcje zawierane z jednostkami powiązаныmi. W tym zakresie bardzo często dochodzi do niewłaściwego ujmowania transakcji pomiędzy poszczególnymi podmiotami grupy kapitałowej (w zakresie sprawozdań jednostkowych) lub też nieprawidłowego dokonywania wyłączeń transakcji między nimi w sprawozdaniu skonsolidowanym.

Stopa ryzyka kontroli wewnętrznej odzwierciedla z kolei możliwość zaufania do komórki, czy też procesów kontroli wewnętrznej już wykształconych w jednostce. Jeżeli działania te nie zapobiegają powstawaniu błędów i nieprawidłowości w księgach rachunkowych jednostki, to do analizy trzeba przyjąć wysoki poziom ryzyka. Nawet najsprawniejszy system kontroli zawiera w sobie pewne ograniczenia, więc nie można całkowicie wyłączyć występowania ryzyka jego wadliwości, jednak przy odpowiednim zaprojektowaniu kontroli wewnętrznej przez jednostkę można znacznie ograniczyć ryzyko nieodłączne, które jest z nim w dużej mierze skorelowane. Dzięki temu ryzyko istotnej nieprawidłowości w sprawozdaniu finansowym można wyrazić wzorem:

$$RIN = RN \times RK$$

Oznacza to, że dla osiągnięcia satysfakcjonującego poziomu ryzyka nieodłącznego jednostka powinna wprowadzić odpowiedni system kontroli wewnętrznej, który pozwoli je ograniczyć.

1.2. Ryzyko przeoczenia

Przedstawione powyżej ryzyka odzwierciedlają stan rzeczy zastany przez biegłego rewidenta w badanej jednostce. Ryzyko istotnej nieprawidłowości jest ryzykiem, na które audytor nie ma wpływu, natomiast jest ono szczegółowo ana-

lizowane i na jego podstawie określa satysfakcjonujący poziom ryzyka przeoczenia (RP). Ryzyko to jest ziszczeniem sytuacji, w której biegły nie wykryje zawartych w sprawozdaniu finansowym istotnych nieprawidłowości. Stanowi ono funkcję skuteczności procedur badania i ich zastosowania przez audytora⁶. Ze względu na brak możliwości zbadania wszystkich transakcji, które wystąpiły w jednostce w ciągu badanego roku sprawozdawczego (warto przy tej okazji zauważyć, że audyt sprawozdania trwa zwykle od 7 do 14 dni) biegły jest zmuszony do doboru odpowiednich procedur i próby badania (najczęściej spotykamy się z badaniem wyrwykowym). Takie podejście powoduje brak możliwości całkowitego wyłączenia ryzyka przeoczenia będącego jedną z głównych składowych ryzyka badania sprawozdania finansowego. Biegły może jednak poprzez dobór odpowiednich do okoliczności procedur badania sterować wielkością tego ryzyka. Satysfakcjonujący poziom ryzyka przeoczenia określa się za pomocą poziomu ryzyka badania, który można odzwierciedlić za pomocą poniższej funkcji:

$$RB = RN \times RK \times RP$$

gdzie:

RB – ryzyko badania,

RN – ryzyko nieodłączne,

RK – ryzyko kontroli,

RP – ryzyko przeoczenia⁷.

Poziom ryzyka badania jest zwykle z góry założony przez politykę podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych i najczęściej odpowiada poziomowi 2%-5% (dla dalszych wywodów został przyjęty poziom 5%, który jest zgodny z powszechnie uznawanymi standardami kontroli – INTOSAI), co oznacza, że z prawdopodobieństwem 95% badane sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnych nieprawidłowości. Na tej podstawie biegły rewident jest w stanie określić poziom przyjmowanego przez siebie ryzyka przeoczenia, jako:

$$RP = \frac{RB}{RN \times RK}$$

Opierając się na powyższym wzorze, należy uznać założenie, że przyjęty do badania poziom ryzyka przeoczenia jest ściśle uzależniony od ryzyka nieodłącznego związanego z jednostką oraz działań podjętych przez zarząd w celu jego redukcji. „Z danych firmy Deloitte (sondaż przeprowadzony wśród uczestników webcastu Deloitte z cyklu *e-Zamknięcie roku 2009*, w dniu 25 listopada, liczba

⁶ J. Pfaff: Op. cit., s. 87.

⁷ A. Hołda, W. Nowak: Systemy ekspertowe z logiką rozmytą w zarządzaniu ryzykiem badania sprawozdań finansowych. Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej SKwP, nr 6 (62), Warszawa 2001.

respondentów: 220) wynika, że w 71,2% firm w Polsce nie działa system zarządzania ryzykiem, który powinien być powiązany z procesem sporządzania sprawozdań finansowych⁸. Brak analiz w tym zakresie może spowodować nierzetelność sprawozdania i przekłada się bezpośrednio na wyższy poziom ryzyka przeoczenia ustalany przez biegłego, a co za tym idzie dobór większej próby do badania i dokładniejsze procedury. Uzależnienie akceptowalnego poziomu przyjętego ryzyka przeoczenia od ryzyka nieodłącznego i ryzyka kontroli zostało zilustrowane w tab. 1.

Tabela 1

Powiązanie ryzyka przeoczenia z ryzykiem nieodłącznym i ryzykiem kontroli

		Ryzyko kontroli		
		Wysokie	Średnie	Niskie
Ryzyko nieodłączne	Wysokie	Najniższe	Niskie	Średnie
	Średnie	Niskie	Średnie	Wysokie
	Niskie	Średnie	Wysokie	Najwyższe

Źródło: J. Pfaff: Rewizja finansowa. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2011, s. 90; Uchwała nr 1608/38/2010 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 16 lutego 2010 r. w sprawie Krajowych Standardów Rewizji Finansowej, Biuletyn KIBR 2010, nr 68, s. 9-73.

Na podstawie powyższej tabeli, należy przyjąć, że ryzyko przeoczenia (jego akceptowalny poziom został oznaczony w zacienionych polach) jest odwrotnie proporcjonalne do wypadkowej ryzyka nieodłącznego i ryzyka kontroli. Oznacza to, że przy niskim poziomie obu tych ryzyk biegły rewident może pozwolić sobie na wysoki poziom ryzyka przeoczenia, a tym samym badanie na podstawie mniejszej próby lub mniejszej ilości procedur dotyczących badanej asercji. W sytuacji odwrotnej – przy wysokim poziomie ryzyka istotnej nieprawidłowości, audytor jest natomiast zmuszony do ustalenia możliwie najniższego poziomu ryzyka przeoczenia i dodatkowego uszczegółowienia prowadzonych procedur.

2. Poziomy ryzyka przyjęte na poziomie badania sprawozdania finansowego

Na etapie planowania badania finansowego biegły rewident ustala poziom ryzyka nieodłącznego i ryzyka kontroli dla sprawozdania jako całości, a następnie dla poszczególnych asercji dotyczących danych grup operacji i sald. Ma to swoje uzasadnienie, gdyż jednostki często kładą zróżnicowany nacisk w zakresie

⁸ R. Anam: Sprawozdanie finansowe a ocena ryzyka, <http://www.egospodarka.pl/47439,Sprawozdania-finansowe-a-ocena-ryzyka,1,39,1.html> [26.12.2012].

kontroli różnych części majątku, jest również zdywersyfikowany poziom ryzyka nieodłącznego (przykładowo w przedsiębiorstwie produkcyjnym, które dopiero rozwija swoją działalność największe ryzyko nieodłączne będzie występowało w zakresie środków trwałych i środków trwałych w budowie, natomiast po kilku latach działalności zwykle przenosi się na zapasy). Na ich podstawie jest też określany zróżnicowany poziom ryzyka przeoczenia i opierając się na nim jest ustalana wielkość próby badanych transakcji, czy też szczegółowość procedur.

Po określeniu wszystkich składowych ryzyka badania biegły projektuje odpowiedni system procedur badań wiarygodności sprawozdania przy założonym poziomie istotności. Poziom ten zwykle jest określony kwotowo na podstawie odniesienia stopy ryzyka do najbardziej reprezentatywnej dla badanej jednostki wartości i podobnie jak ryzyko jest rozpatrywany zarówno dla całego sprawozdania (tzw. istotność ogólna), jak i dla poszczególnych jego składowych (tzw. istotność cząstkowa). Istotność ogólna jest zwykle odnoszona do wyniku finansowego brutto, sumy bilansowej lub poziomu przychodów ze sprzedaży netto⁹. Istotność cząstkowa stanowi natomiast najwyższy dopuszczalny błąd dla danej części sprawozdania finansowego, a poziom odniesienia przy jej ustalaniu jest uzależniony od charakteru badanego salda, czy też grup transakcji (np. przy analizie środków trwałych za podstawę ustalenia poziomu istotności w ich zakresie można przyjąć ich łączną wartość prezentowaną w bilansie). Ponadto w ramach poszczególnych asercji sprawozdania audytor musi określić występowanie znaczącego ryzyka w zakresie oceny:

- czy prezentowane stany rzeczywiście istnieją,
- czy podmiot posiada do nich prawa,
- czy są kompletne i dokładne,
- czy są prawidłowo zaprezentowane,
- czy dotyczą badanego okresu,
- czy są poprawnie wycenione w sprawozdaniu finansowym przez jednostkę¹⁰.

W każdym przypadku, gdy ustali je na poziomie istotnym są wymagane procedury kontroli w danym zakresie.

W trakcie badania raportów generowanych przez podmiot gospodarczy biegły rewident nieustannie poszerza swoją wiedzę w zakresie działalności jednostki, procesów, jakie wystąpiły w badanym okresie i ich odzwierciedlenia w księgach rachunkowych. Na podstawie nowych informacji musi on rewidować, czy

⁹ M. Flocik: Istotność przy badaniu jednostkowych sprawozdań finansowych. „Rachunkowość” 2009, nr 5.

¹⁰ Międzynarodowy Standard Rewizji Finansowej 315: Rozpoznanie i ocena ryzyka istotnego zniekształcenia dzięki poznaniu jednostki i jej otoczenia, pkt A111.

nie zachodzi potrzeba zmian w zakresie ustalonego na poziomie planowania badania poziomu ryzyka, a co za tym idzie przeprowadzenia dodatkowych procedur w zakresie poszczególnych części sprawozdania finansowego¹¹.

Biorąc pod uwagę fakt, że zmiany poziomu ryzyka pociągają za sobą konieczność przeprowadzenia dodatkowych procedur, trzeba zwrócić uwagę również na niechęć samych audytorów w zakresie dokładania sobie dodatkowych obowiązków (zwłaszcza przy zwykle niezmienionym terminie zakończenia badania). Sytuacja taka dodatkowo zwiększa poziom ryzyka przeoczenia, gdyż pominięcie informacji o np. braku odpowiedniej kontroli wewnętrznej w zakresie księgowania operacji doprowadza do możliwości występowania większej ilości błędów w księgach, a co za tym idzie powinno się zwiększyć próbę badania. Jeżeli biegły zbagatelizuje ten fakt, podwyższa prawdopodobieństwo niewykrycia istotnej nieprawidłowości podczas badania. Także poza ryzykiem istotnej nieprawidłowości biegły musi również dostrzegać ryzyko w zakresie poziomu zaufania do własnego zespołu audytorskiego.

3. Akceptacja i kontynuacja współpracy z klientem

Ocena ryzyka badania nie rozpoczyna się w trakcie samego badania, lecz już w momencie podejmowania decyzji o przyjęciu na nie zlecenia od klienta. Decyzja ta powinna być poprzedzona odpowiednimi procedurami akceptacji (rozpoczęcia lub kontynuacji) współpracy z klientem ściśle określonymi w procedurach wewnętrznych podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych¹². Zgodnie z Międzynarodowym Standardem Kontroli Jakości nr 1 (MSKJ 1): „(...) procedury takie wymagają, aby:

- a) firma uzyskała informacje, które uznaje za niezbędne w danych okolicznościach przed przyjęciem zlecenia od nowego klienta, przy podejmowaniu decyzji o kontynuacji dotychczasowego zlecenia oraz rozważaniu przyjęcia nowego zlecenia od dotychczasowego klienta,
- b) w przypadku, gdy stwierdzono konflikt interesów w związku z przyjęciem zlecenia od nowego lub dotychczasowego klienta, firma zdecydowała, czy właściwe będzie przyjęcie zlecenia,

¹¹ Międzynarodowy Standard Rewizji Finansowej 315: Rozpoznanie i ocena ryzyka istotnego zniekształcenia dzięki poznaniu jednostki i jej otoczenia, pkt 31.

¹² J.B. Zakrzewska: Oszacowanie ryzyka w badaniu sprawozdań finansowych małych i średnich jednostek zgodnie z KSRF i MSRF, <http://www.account-pl.eu/pdf/oszacowanieryzyka.pdf> [30.04.2013].

c) po tym, gdy zidentyfikowano kwestie dyskusyjne, a firma postanowiła zaakceptować lub kontynuować współpracę z klientem lub przyjąć szczególne zlecenie, firma udokumentowała sposób rozwiązania tych kwestii¹³.

Dla spełnienia powyższych warunków osoba uprawniona do zaciągnięcia w imieniu audytora zobowiązania do wykonania zlecenia usług zawodowych przeprowadza rozmowę z kierownictwem jednostki. Podczas niej ustala m.in. rząd wielkości obrotów jednostki, poziom skomplikowania powiązań grupy kapitałowej, czy też istotne kwestie dotyczące możliwości kontynuacji działalności. Jest to o tyle istotne, że „(...) błędna decyzja w sprawie przyjęcia lub kontynuowania współpracy ze zleceniodawcą może prowadzić do sytuacji, w której ilość godzin przepracowanych nad zleceniem przekroczy umówioną kwotę honorariów lub firma audytorska nie otrzyma zapłaty za wystawione przez siebie faktury. Wiąże się to z dodatkowym stresem dla partnerów i pracowników, może również skutkować utratą reputacji lub nawet procesami sądowymi¹⁴.

4. Ryzyko użytkownika zaopiniowanego sprawozdania finansowego

Inwestor podejmując decyzje na podstawie pozytywnie zaopiniowanego sprawozdania finansowego musi wziąć pod uwagę jeszcze jedno ryzyko, które jest zwykle pomijane w literaturze, a mianowicie ryzyko ziszczające się w osobie samego biegłego rewidenta, czy też kierownictwa podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych, pod którego firmą on działa. Nie należy zapominać, że podmioty te działają na prawach rynkowych i dla utrzymania klienta (a przez to odpowiedniej prowizji za przeprowadzone badanie w kolejnym roku) muszą się postarać, aby ponownie ich wybrał. Tym samym biegły musi pogodzić dwie sprzeczności w postaci działalności na rzecz klienta przy utrzymaniu niezależności od jego wpływów. Z tego też powodu wymieniając cechy pożądane u biegłego rewidenta niejednokrotnie przedkłada się niezależność nawet ponad kompetencje¹⁵. Jest to kwestia na tyle istotna, że poświęcono jej uwagę w zakresie Ustawy o biegłych rewidentach, zezwalając na przeprowadzenie badania jedynie biegłemu cechującemu się bezstronnością i niezależnością od badanego podmiotu, przy zachowaniu wszelkich zasad etyki zawodowej. Przed

¹³ Międzynarodowy Standard Kontroli Jakości 1: Kontrola Jakości Firm Przeprowadzających Badania i Przeglądy Sprawozdań Finansowych oraz Wykonujących Inne Zlecenia Usług Atestacyjnych i Pokrewnych, § 27.

¹⁴ J.B. Zakrzewska: Op. cit.

¹⁵ M. Power: *The Audit Explosion*. Demos, Londyn 1996, s. 16.

przystąpieniem do badania wszyscy członkowie zespołu audytowego mają prawny obowiązek podpisać oświadczenie o niezależności i bezstronności, a w przypadku ich zagrożenia udokumentować czynności, jakie podjęto w celu jego ograniczenia. Za nieprawidłowości w zakresie przeprowadzonego badania i poświadczenie nieprawdy biegłemu grozi odpowiedzialność dyscyplinarna (z usunięciem z rejestru biegłych rewidentów włącznie) i karna, jednak biorąc pod uwagę wysoką konkurencję między podmiotami uprawnionymi do badania, można mieć wątpliwości czy są one wystarczające dla pełnego zaufania do stworzonej przezeń opinii.

Wobec ogromnego wpływu, jaki ma na działalność jednostki i jej zarządu prezentowany w sprawozdaniu finansowym zysk jednostki, oczywistym wydaje się fakt wysokich skłonności kadr kierowniczych wielu jednostek (których wynagrodzenie niejednokrotnie jest bezpośrednio uzależnione od osiągniętych wyników) do manipulacji danymi, na podstawie których jest sporządzane sprawozdanie finansowe. Biorąc pod uwagę wyrywkowy charakter badania, mnogość składowych mających znaczenie w określeniu ryzyka i konieczność jego ciągłej weryfikacji, wciąż pozostaje otwarte pytanie, czy przyjęte przez biegłych postępowanie jest wystarczające dla wykrycia kreacji wyniku finansowego przez jednostkę. Na podstawie dotychczasowych rozważań można doszukiwać się wielu luk w przyjętym systemie, zwłaszcza, że większość decyzji w zakresie metod, procedur i wnioskowania z ich wyników jest oparta na osobistym (z wymogu sceptycznym) osądzie zespołu odpowiedzialnego za przeprowadzenie badania, co oznacza, że na otrzymane wyniki ma również wpływ odpowiedni dobór jego członków. Wobec tak dużej koncentracji ryzyka, występuje ograniczone zaufanie do pozytywnej opinii biegłego rewidenta na temat informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym.

Literatura

- Anam R.: Sprawozdanie finansowe a ocena ryzyka, <http://www.egospodarka.pl/47439,Sprawozdania-finansowe-a-ocena-ryzyka,1,39,1.html> [26.12.2012].
- Flocik M.: Istotność przy badaniu jednostkowych sprawozdań finansowych. „Rachunkowość” 2009, nr 5.
- Gut P.: Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006.
- Hołda A., Nowak W.: Systemy ekspertowe z logiką rozmytą w zarządzaniu ryzykiem badania sprawozdań finansowych. Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej SKwP, nr 6 (62), Warszawa 2001.
- Jones C.: Auditing Criminal Justice. „Journal of Criminology” 1993, Vol. 33, No. 2.

- Konopacki A.J.: Ryzyko badania w rewizji sprawozdań finansowych. Procedury szacowania i dokumentowania. Krajowa Izba Biegłych Rewidentów, Warszawa 2008.
- Międzynarodowy Standard Kontroli Jakości 1: Kontrola Jakości Firm Przeprowadzających Badania i Przeglądy Sprawozdań Finansowych oraz Wykonujących Inne Zlecenia Usług Atestacyjnych i Pokrewnych.
- Międzynarodowy Standard Rewizji Finansowej 315: Rozpoznanie i ocena ryzyka istotnego zniekształcenia dzięki poznaniu jednostki i jej otoczenia.
- Pfaff J.: Rewizja finansowa. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2011.
- Power M.: The Audit Explosion. Demos, Londyn 1996.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. 2013, poz. 330.
- Zakrzewska J.B.: Oszacowanie ryzyka w badaniu sprawozdań finansowych małych i średnich jednostek zgodnie z KSRF i MSRF, http://www.account-pl.eu/pdf/oszacowanie_ryzyka.pdf [30.04.2013].

RISKS IN A FINANCIAL STATEMENTS AUDIT

Summary

The article presents the nature of financial statements audits and the audit risks involved. It analyses the risks which must be considered by the auditor in the analysis of the financial statements and the interactions between the particular risk categories (i.e. the audit risk, the risk of material misstatement and the detection risk). It also concentrates on the risks usually omitted in the literature but which must be considered by the financial statements' readers which use the financial statements in the business decision-making processes. The article questions the generally accepted financial statements audit model due to the significant concentration of risk resulting from the sample-based approach and the professional judgment applied by the auditor as well as resulting from the factors affecting the auditor's independence.